



הדרך היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף ק"ו
הדרך היומי בהלכה: סימן קפ"ה מתחילת הסימן עד סעיף ה'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק י"ח עד 'הפרשת מעשר'

לוח
לימוד
יומי

ברכת המזון משכינה שלום בין הגוף והנשמה



הרב ישראל ליוש

ואדרבה, ילדיהם שהיו קודם לכן סיבה לפירוד
הלבבות ביניהם, היו מעתה סיבה טובה להידוק
הקשר ולא יחוד הקרעים.

במשל זה המשיל המגיד מדובנא את מצוות ברכת
המזון, הקב"ה ברא את האדם עם שני ניגודים:
גוף ונשמה. הגוף הגשמי ניזון ממנעמי העולם
ומחמדותיו, ואילו הנשמה הרוחנית מוצאת את
סיפוקה בתורה ובמצוות, בני זוג אלו נמצאים
במלחמה מתמדת, איבה לא פשוטה שוכנת
ביניהם, כי הרי מזונו של זה הוא אויבו של זה.

אלא שישנה דרך להשכין שלום בין הניצים - אומר
המגיד מדובנא - כאשר ידע האדם שכל מזונותיו
של הגוף ניתנים לו מאת הקב"ה, יכיר בטובתו של
הבורא ויודה לו על כך לפני האכילה ולאחריה,
הרי שהמזון הגשמי יהפוך את תפקידו והוא יהיה
סיבה טובה לעבודת ה', בשבח ובהודאה על רוב
טובו הגדול עמנו.

בימים אלו, בהם אנו עסוקים בלימוד הלכות
ברכת המזון, כל נפשנו ומאוונינו להודות לו
יתברך על רוב חסדו וטובו עמנו, הזן ומפרנס
מביצי כינים ועד קרני ראמים, ודאגתו הבלתי
מוגבלת לצרכיהם של כל נברא ונברא, ראויה
לברכה ותהילה. ואף אם נמלא פינו מלא שירה
כים, אין אנו מספיקים להודות....

מעשה באלמן שהיה לו בן יחיד מאשתו ע"ה.
אהבו אביו עד מאוד ובו היה מוצא נוחם לצרתו.
לימים נשא האב אשה שניה, אף היא אלמנה,
ולה בת מבעלה הראשון. מרוב אהבתו של הבעל
לבנו, היה חושד באשתו כי היא מעדיפה את
בתה ודואגת לכל צרכיה על חשבון צרכיו של
בנו, הוא טען כלפיה כי היא עסוקה בטובתה של
בתו ואינה דואגת לצרכי מלבושו ומאכלו של בנו.
האשה לעומת זאת טענה כך כלפי בעלה, היא
חשה לדבריה כי הוא מאיר פנים לבנו ומפנק
אותו, ואינו שת לבו כלל לבתה, שאף היא צריכה
לתשומת הלב של דמותו האבהית.

דאגתם של ההורים, כל אחד לילדו, גרמו למדון
בין הבעל והאשה, ואת מקום השלום והשלום
תפסו המתיחות והאיבה.

לימים כאשר גדלו הילדים, החליטו ההורים כי
הילדים מתאימים זה לזו, ובשעה טובה ומוצלחת
הם נישאו והקימו בית נאמן לשמחת הוריהם.

שמחת הזוג הצעיר גדלה שבעתיים, כי בעטיה
חזרו השלום והשלום אף אל בית הוריהם, כי כעת
כאשר הם היו יחד, הבן והבת, הרי הוריהם דאגו
לשניהם כאחד, וכל אחד נהנה מדאגתו של השני,

מהו התענוג העיקרי של הנשמה היתרה בשבת?



ראוי לברך ברכת המזון מתוך סידור תפילה או 'בְּפִנּוֹן', ולא בעל פה. וכשמברך 'על כוס יין', יביט בכוס, ובכך לא יסיח דעתו מהברכה. ומעשה באחד שמת והתגלה בחלום לאחד מקרוביו, ואמר לו: "בכל יום דנים אותי על שלא דקדקתי לברך ברכת 'המוציא', ברכת הפירות, ברכת המזון בכוונת הלב". וכתבו בשם האריז"ל שעיקר השגת האדם ברוח הקודש, תלויה בכוונתו ובזהירותו בברכות הנהנין; ויש שכתבו שעיקר תענוג נשמה היתרה בשבת הוא מברכת המזון של סעודות שבת. [משנ"ב א; ביאורים ומוספים דרשו, 3-4]



באילו ימים כדאי במיוחד לברך ברכת המזון בקול רם?



טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר את הכונה; ובפרט בשבת, בראש חודש ובמועדים - שעל ידי זה לא ישכח להזכיר מעין המאורע. וכן בכל הברכות - ראוי להרגיל עצמו לברך בקול רם. ולכל הפחות, צריך שישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ואף אם לא יצא קול מפיו, ובלבד שיוציא בשפתיו. אבל אם רק הרהר בלבו לא יצא. ואם מחמת אונס אינו יכול לברך, יהרהר את הברכה בלבו, ואם הסתלק האונס לפני שעבר 'שיעור עיכול', יברך בפיו. [שו"ע ב, ומשנ"ב ב-ג; ביאורים ומוספים דרשו, 5 ו-7]



באיזו שפה מדבר הקב"ה עם הנביאים?



מעיקר ההלכה מותר לברך ברכת המזון בכל שפה שהיא, ובתנאי שהיא מדוברת בפי רבים מאנשי המקום, ומובנת היטב למתפלל עצמו. ומצוה מן המובחר לברך בלשון הקודש, אשר בה יוצא ידי חובה אף כשאינו מבין את הלשון, ואשר יש בה סגולות ומעלות רבות, ובה מדבר הקב"ה עם הנביאים, ובה נברא העולם. ועוד, שנוסח הברכות תוקן בידי חכמים בדקדוק רב, ורמוזים בו סודות נשגבים, ואף כשאין זוכים לכוון באמירתן כראוי, הברכה עולה למעלה ופועלת את פעולתה. [שו"ע א, ומשנ"ב א; ביאורים ומוספים דרשו, 1-2; וראה משנ"ב סב, ג]



אתמול למדנו

- לכתחילה צריך לברך ברכה אחרונה מיד לאחר האכילה; ובברכת המזון, כשחיובה מדאורייתא - חובה להסמיכה לאכילה גם משום החובה הכללית שבכל מצוות עשה לקיימן מיד בהגיע זמנן.
- מי שלא ברך ברכה אחרונה על אכילתו וכבר נעשה רעב בשנית, אינו רשאי לברך עוד. ואם הוא רעב מחמת שמתחילה לא אכל די צורכו - רשאי לברך ברכה אחרונה עד לתום 72 דקות מסיום האכילה.
- האוכל פת, צריך לברך ברכת 'המוציא' אפילו על 'משהו', משום שאסור לאכול ללא ברכה ראשונה, אולם ברכת המזון אין לברך אלא על אכילת כזית בתוך 'כדי אכילת פרס'.

מחר נלמד

- האם מותר לברך בסמוך לְדַבֵּר מֵאוֹס מְכוּסָה?
- המגלה כי בָּרַךְ ברכת המזון במקום בלתי נקי - האם צריך לשוב ולברך?
- מהו המקור בתורה לכך שְׁשֵׁתוּי יֵין רשאי לברך ברכת המזון?